

אלקים הוא היודע וגם אתה יודע שאני לא שאפתי בכך לשום תועלת בעולם הזה, אף לא לרווח קל, אלא אך ורק להועיל לעיר בתורתו ונוי יראת השמים שבו, ולתקן את המידות הרעות של המקום על ידי אדם שיסתפק בדאנק הכשר ולא יחשק שם בעושר האסור, ואם תהיה טובת הנאה לאדם המרשה זאת לעצמו אין הדבר ראוי בעיני, כי בקשתי היא השגת התכלית שהזכרתי, אבל האדם שהיה מוחזק אצלי ירא שמים לא הגיע אצלי למדרגה השווה וכו' ³⁶ חוץ מזה חסרונותיו וליקוייו בתחום הדינים הם רבים ממעלותיו, הוא כותב לנו ומבקש את פסיקתנו דינים, אבל הוא מציג את העניינים על פי החלטתו הוא, והלא זה בניגוד לחובתו, ויותר ממה שראוי לו שהוא להיות מתווך ומוציא לפועל, חי נפשי יש לדינים אלה מקומות שהדבר הוא רצוי, אבל יש גם מקומות שהדבר הוא בלתי נסבל, ואילו היינו מתירים שכך יתנהלו העניינים בכל מקום, הלא היו חבריות מסתדרים בלי דין התורה, והלא על המנהיגים להיות בעניין זה ראויים יותר ועדיפים, כי הלא יש בהם חכמה שאינה בזולתם ³⁷.

שמרו צור, ואחרים, זו ההחלטה שנתקבלה, והלא דרושה אחידות דעים כדי שיקראו למישהו "חבר" בתפילה (שם נהגה: מפללים על מי שנקרא בשם "מנצח", כי המעט למי שהיה הזכרת שמו נחשבה נחשבת המואר "מנצח"), הכרחי כי מי שניתן לו התואר הזה תהיה בו התאמה בדברי האדון וכו'.

³⁶ שם רוטן על שהרשה לעצמו לעבר את השנים, ושפעל בניגוד לנדוי שהוכרז ע"י האב"ד וראש הישיבה וחברי הישיבה.

³⁷ שם המכתב הוא ארוך, ובין היתר כותב: אמנם כן הדבר כאשר אמרת, כי הוא משתמש ביראת השמים לשם תרמית, בדור אשר לא יצלח בו המשא ומתן אלא בכיוצא בה — בתרמית — ואולם אלה פניו של כל דור שהוא מקולל. וכן עוד שם: אילו היה המשא ומתן מתנהל עם המנהיגים בהתאם להשקפתך הנכונה, לא היו עושים את מזימתם וכו' כי הלא אין הם קצבים ולא אנשים אשר יתירו להפך את דברי הראשונים.

לשני הצדדים, אשר לחבר, ייתן לו אלקים את חסותו, איך סטה ולא הלך בדרכי, שהיא לכבד את אלה שהוא יודע שהם רבותי הנעלים והנכבדים ביותר, אנשים שראה כיצד אני מתייחס אליהם, דבר שלא הבלטתי אותו ולא הצגתי לפניו אלא ברמז, ואיך זה לא ישיג את תמיכתם, אם הם מסכימים ומסייעים לו, אם הם מקבלים. ואיך זה נטה ממה שעל פי התורה חייב היה לעשותו. ¹²³⁴⁵⁶⁷ ואוצר החכמה

[בדמשך המכתב] וראשית כל מה שפירטתי לי אדוני, ייתן לך אלקים את חסותו, ראשית כל פגע בי והעציב אותי שהתנגדו לך ושפשעו כלפינו וכלפי עצמם, אתה אדוני יודע כי אנשי טבריה ועדתם המנהיגים וגם האחרים — מאז נפטר אחי עליו השלום, תיבדל לחיים ארוכים — פונים אלינו בעל פה ובכתב, כי נשלח אליהם אדם לשם, אחרי שהכירו אותו ורצו בו והיתה להם אהדה רבה כלפיו, ואחרי שטרחתי בעניין זה במשך זמן רב, הצלחנו להעבירו מירושלים אליהם, אחרי שקיבלנו את שבועתיהם של קבוצת מנהיגים אשר אתה אדוני מכיר אותם,

³⁵ במדבר יא, יב.

[בתרגום אחר: ארץ ישראל גל ב עמ' קכח] הגיע מכתב הקהל, ישמרם אלקים, והם מתלוננים על התנהגותו של ר' ישועה הכהן "החבר" אתם, ומציינים כי אביו היה מיטיב להתנהג ממנו, והתעצב הלב עליו, הידיעות על אדותיו לא היו השנה נעימות ולא נאותות ויש (-נמנע) קריאת תגר על דבר אלקים, באמרו שלא היה צריך שימנהו חבר. בימינו אלה אם (-מנעק מנעק) שתהיינה בו מקצת התכונות של אדם המתמנה "חבר", דרוש שיהיה אדם המתאים עצמו לדורו. ואם אמנם, חס ושלום, אמר את מה שצייתם, הרי זה מגונה ואין זה נאה לו, להיפך, נאה לו שיחידה לאלקים על שזכה למה שלא זכו לו לא אביו ולא סבו, זאת ראשית, ושנית לא אנחנו נכפה אותו עליכם, אם יתנהג אתכם בעונה הרי הוא טוב ויפה, הוא בנכם ובכם הוא מסתייע. /ענין נוסף שם/ כתב לנו ראש כלה... שראוי למנותו חבר, וענינו שאין הדבר בא בחשבון בזמן הזה מפני שיש בדבר זה אחידות דעים ביני ובין אב בית הדיו.

נכלמו מכיבודם לו, כי אמרו חכם היה ובאימתו העמיד הדינים והוציא הגזילות, ולא בישוהו ולא הכלימהו, אבל לקחוהו בעלי היראה והוציאוהו מטיבריה בלא חרפה ולא כלמה, ושילחוהו לארץ אדום ומת שם בדרך³⁷.

[מכתב ספספאם קהיד, אל רבי יעקב הנגיד
כ"ד עמרם בקידוואן (סוף תקופת דה"ג). א"י ב
עמ' שכט. אינו מהגאונים] יוצרהו יתמכהו והדר
יעטרהו, צדקו יעלה זכרו יהיה עמו, להכין
ממשלתו, יעצים עלצו, יעשה חפצו, יקובל
עת יעתר, יוצנף בכתר, בירבי עמרם נ"ע,
עם הצדיקים להצטדק. שלום רב ישא לאין
קץ ותכלה, מהאל תחלה, גם ממשחרי
טובתו בגילה, הקובעים תפלה בכניסה
הגדולה, במצר[ים] המשוכללה, והדבקים
סלה בסנהדרי גדולה, התובעים בחילה
יום עמ[נה] לילה, משוכן מעלה, לשומו
לשם ולתהלה, אמן סלה. מודיע[ים] לפני
נגיד ערינו, יעזרהו מלכנ[ו], כי אף על פי
החילוק אשר השמיצנו, גם הבאיש ריחינו,
וישימנו ללעג נכח עניינו וקלס לסביבתינו,
יד אלקינו הגינה עלינו, וחסדו לא מש
ממנו יתברך, שם בוראינו השומר ברית
אבתינו.

אמנם לבשר נגידנו ינצרו קדושנו, כי
מעוצם טוב אלקינו ובחמלתו עלינו בימים
אלו, זימן לנו ביאת בן דוד מלכנו, הוא כב'
גד' קד' מר' ורב' אדננו דניאל נשיא גליותינו
בן כב' גד' קד' מרנא רב' אדנ' עזריהו נשיא
עמינו, נכד אדננו שלמה ראש גליותנו,
ישמרו מעוזנו, ישגבו מבצרנו, ההקים
דגל רבותינו, ומפענח שכחתנו, המוכח
שוגגנו, ועליו נתקייס³⁸ ולמוכיחים ינעם וג',
המחתך מזיק[ים] מגבולנו, הגודר פרצותנו,

[איגרת מהנגיזה, מר' יהושע בר יאיר במכריה,
אל קהלות חלב. בתקופת דה"ג. א"י ניל ב עמ' לט"מ]
ואתם יודעים אחינו, כי בגולה נשארנו ריקם
בלא רועה ולא נביא ולא אורים ותומים
שנשאל בהם ונדע, בין מעוות למתוקן ובין
טוב לרע ובין מיוחס ללא ייחוס ובין נשיא
לראש, אבל יש לנו בגולה לדעת בין כהן
ללוי ובין לוי לישראל בקבלה וירושה,
והכהן שיאמרו לו אחיו הכהנים שהוא
כהן ויעידו לו אנשי עירו וכן הלוי, ולדעת
שיטלטל ממדינת הים אל מדינות רחוקות
ויבא ויפרוס כפיו לברך ישראל בשם, אי
אפשר למנעו, [ואין] לאומר לו איה יחוסך,
אלא הוא מברך ועומד במקום כהן ונוטל
מעשר ואוכל חלה וכל מתנות כהונה, וכך
הלוי. ולא נעלם מכם אחינו, המעשים
העצומים שעשה עם קהלותיכם ועמנו ועם
ארץ מצרים ובירושלים ובכל ארץ ישראל
אותו האיש הקרוי נשיא, ונתכנה שם טוב,
והיה עמו כתב יחס, ושפט ועשה קנתורין
ולקח אוקנמים (=מינה לעזמו עוזרים וגנאים),
וכתב כתבים ושילח רצים, ונטל מעשרות
והכביד העול, וירד ממקום למקום ושפט
ישראל והיו במדינתכם סנהדרין וחברים
וחכמים ותלמידים והיו גבוהים בתורה
יותר מכל ונכנסו תחת רשותו וכיבדוהו
וייקרוהו, ולא דקדקו אחר ייחוסו והיו
שותים בצמאה את דבריו, ואומרים לפניו
שיר ומשבחים אותו לעיני גויים ומהללים
אותו לפני מלכים ורוזנים בכל מקום ומקום
שיכנס לשם ממצרים עד כלנה, לא הזיקו
חכם ולא ראש (=לא שיעה) ולא תלמיד,
והיו אחרמותיו קניימ[ים] וגזרותיו רשומים
לעיני כל, ולקץ שנתיים נתגלה עליו כי
אינו נשיא, ונעלם מכל הקהלות ייחוסו
שהיה אומר שהוא שקר, ולא בוש ולא

אחיה 1234567

בטבעת נשיאות, ושאלנוהו ממי זה הכתב ואמר
אני שכור [להרצת מכתבים] כל יום, שלחם...:
ונקטע הכתב. ותחילת מכתב זה הובא לעיל כא,
א. ועכ"פ עניינו שמינהו בתחילה לנשיא בסוברם
שהוא מזרע ריש גלותא. וממכתב זה יש ללמוד
סדרי הנהגה.

38. ושם המשך מטרת המכתב על חשש חזר ונשנה:
ומגמת כתבינו זה אליכם אחינו להודיעכם בדרך
קצרה אותו האיש שעבר עלינו, באשר שאלתם
בכתב יד ר' יעקב החבר נט'ריה ר'חמנא, בתחילת
הדבר בא אלינו שליח פתאום גוי מנערי הפחה
שעל שפת הנהר ועמו כתב גדול והוא חותום

הורונו זכ' לב"י מחלוקת בית דין חורבן עולם, ואם יכשר לכתוב אל האיש הקופץ לנחלה, מהאל לדחלה, בלי להסיג גבולה, לשוב מלעשות עולה, למצוא מחילה, אם יחברם [כתח]לה, בלי היותה אמולה, זכיות לגלגלה, כמו נאמר⁴³ מגלגלין זכות על ידי זכאי, ואנו כמזכירים. ועתה אדנינו הנגיד אל יעלם ממנו עין, כי מפגיע זולתו אין, ועליו הדבר להתעשת אל המלכות, לתקן דבר, לחזק האמת במליצתו, להרחיק זולתו, אכן תשקוט הארץ בעשותו משפט וצדקה בארץ, לגדור הפרץ, להשביע קורצי קרץ, ואמנם עיני כל יש' על אדנינו הנגיד שמ' צו', כי אנו בצרה וצוקה מהמחלוקת המעיקה, ולמאד סבלנו חרפת צרינו, ורכילות פרוצינו, ועינינו אל אלקינו, גם אל נגיד עמינו, ישמרו קדושו, יגוננו מעווננו, ולו ביארנו קצת כל הקורות אותנו מקרובי האיש מר' נתן אשר ריחינו הבאיש, לא יכילם ספר לפי שגדלו מספר. שיאמר בעל הרחמים בחדו להחזיר הדבר לישרו, להשבית המצות והתחרות, להשית שלום ואהבה ורעות, כעצת אבירינו הנגיד ותפלתו, לחוס על עמו ונחלתו, להושיבם בטח בחמלתו, כהבטחת⁴⁴ וישב עמי בנוה שלום וגו'. ושלום אבירינו הנגיד וכלל קהלותיו ועוזריו ואהביו והסמוכים עליו יחיים יועצם נצח. ושלום.

[איגרת בנגיזה מאת יאשיהו נאון א"י אל קהל הירושלמים בפסטאט להרחקת מנהיג מבית ראש הגולה שלא הלך ביושר. תקופת רה"ג. ארץ ישראל גיל כעמ' מט"נ] יאשיהו ראש ישיבת גאון יעקב בירבי, שלום אאפידה אל קהל ועדה נחלת חמדה עם ישראל ויהודה וכו' יתמיד טובתם ויאריך שנותם ויענג נפשותם

וכמה תקנות עשה ורבים מ[ע]ון השיב במריצה, ושפחות הוציא לחיצה (=למון), ובן טה[ור וטמא] עשה מחיצה, וכל כלי זמר ושומעם להשמיצה, והנפש בו עלצה, ושמעו הולך פנימי וח[ו]צה, אין נאצה, כי היראה והענוה בו קב[ו]צה, ומעינותיו יפוצו חרצה, ועליו נתקיים⁴⁵ והמ[שכיל]ים יזהירו כזוהר הרקיע וגו', כמוהו ירבו ביש'אל, בימ[ינו] יורגש הגואל, לחדש אריאל, לקיים נואם בן בונזי יח[ו]זקאל. ומאחר התודעות שלום נגיד עמינו, יונגד[לו] [א]וה[ב]י, ויופרכו משנאיו, מזכירים בפניו כי קדמו מכתבינו אליו, ואל הקהל[ות] והסמוכים עליו, בשיירה הנחוצה, וביארנו מעשה מר' נתן בר אברהם יוחזר למוטב, מהקפיצה אשר קפץ על אדנינו הגאון נט' רח' להשמיצה, וביארנו הכל במליצה, גם הודענו כי כל זאת באתנו מ/א/שתי השטרות קצצה, מאבירינו הנגיד אל הזקן בן אלאכזה לעזור באמצעה, אצל המלכות הנרצה, ובה נשען ויצא לעשוק זקן וראש דור במרוצה, וכן גם כי ממערב יצא לו בזאת העצה, וחס ושלום כזאת מכשרים יעוצה, והנה נהייתה שמצה, והכל נגלה לאדנינו הנגיד פנימי וחוצה, מכתבי אדנינו הגאון נט' רח' מקצה, מענייני חרותינו המבארים כי נפשנו קצה, ולא נעלם ממנו שמץ לימוד חכ' זכ' לב"י כל מי שבידו למחות ואינו למחי נתפס וכולהו, ומכמה פנים דבר זה נתלה בו, כי בעזרת שדי בידו למחות מכל צד ופנה, אם בכתביו אל קהלות ישראל תחלה, לקיים החוק הידוע והמנהג הקבוע, כמו לימדנו רבות' זכ' לבר"י ואל ישנה אדם מפני המחלוקת, ואם כן בדברים קלים חמורים על אחת כמה וכמה, וכמו הזהירונו

1234567

43. דרך ארץ זוטא ספ"ט.

44. שבת לב, א.

45. ישעיה לב, יח.

39. משלי כד, כה.

40. דניאל יב, ג.

41. שבת נד, ב.

42. פסחים נ, ב.